

23.08.1944

23 August 1944. Consecințele sale interne și externe

Actul de la 23 August 1944 a marcat profund și indubitabil evoluția ulterioară a țării noastre. În decursul anilor, acest eveniment a fost apreciat în mod diferit: „lovitură de stat”, „insurecție armată”, „revoluție de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă” etc. Oricum a fost denumit, el a influențat în mod decisiv istoria ulterioară a României, a grăbit căderea celui de-al Treilea Reich și a scurtat durata celui de-al Doilea Război Mondial.

Înlăturarea regimului Ion Antonescu s-a produs într-un context intern și extern deosebit de complicat: trupele sovietice ocupau deja nord-estul României din luna martie 1944, iar evoluțiile de pe front lăsausă se întrevadă că, mai repede sau mai încet, Armata Roșie își va continua avansarea pe teritoriul românesc; în vest, aliații, care debarcaseră în Normandia, înaintau către Paris, iar în sud eliberaseră deja o parte a Italiei. Încheierea unui armistițiu între România și Marile Puteri Aliate în scopul ieșirii țării din războiul antisovietic și a obținerii unor condiții convenabile era vitală pentru țara noastră, însă întrevederile desfășurate de-a lungul timpului între reprezentanții oficiali sau neoficiali ai României și reprezentanții aliaților la Stockholm, Ankara, Cairo etc. s-au lovit mereu de condiția sine qua non a capitulării necondiționate.

Actul de la 23 august 1944 a fost conceput de o coaliție formată din reprezentanți ai Palatului Regal (care acționau cu încuviințarea regelui Mihai), partidele democratice interbelice (liberal, țărănist și social-democrat) și partidul comunist, având și colaborarea unor ofițeri superiori ai armatei. A fost de fapt o veritabilă luptă între două proiecte de salvare a țării, vehiculate atât de grupul monarhului, cât și de grupul mareșalului Antonescu, în vederea încheierii unui armistițiu în condiții onorabile pentru România. Deznodământul, în favoarea regelui, s-a realizat printr-o lovitură de stat, prin arestarea lui Ion Antonescu și apoi a celorlalți membri ai guvernului la Palatul Regal, urmată de o acțiune militară rapidă.

Regele Mihai plănuise o întâlnire cu Antonescu pentru 26 august 1944, în care să-i ceară acestuia pentru ultima oară ieșirea României din război. Precipitarea evenimentelor și plecarea iminentă a mareșalului Antonescu pe front, au determinat însă devansarea operațiunii. Convocat în audiență de rege, în ziua de 23 august, la orele 16, în discuția ce a urmat, Antonescu a refuzat să accepte ieșirea din război,

justificându-și decizia, printre altele, prin „lipsa unor garanții ferme acordate României” pentru ieșirea din războiul antisovietic. Antonescu și-ar fi dorit, de asemenea, ca desprinderea de Germania să se facă cu acceptul lui Hitler, intenție cavalerescă dar care s-ar fi dovedit o aventură. În aceste condiții, regele Mihai a ordonat arestarea mareșalului și a colaboratorilor acestuia. Antonescu a fost preluat de o formațiune condusă de Emil Bodnăraș și ținut arestat mai multe zile, într-o casă conspirativă a Partidului Comunist. Ulterior, a fost predat sovieticilor, care l-au dus în URSS pentru anchetă. Readus în România, a fost judecat, condamnat la moarte și executat la 1 iunie 1946.

Căderea guvernului Antonescu a fost urmată de primele măsuri politice și militare impuse de noua situație: s-a format un nou guvern, condus de generalul Constantin Sănătescu, s-au promulgat decrete-legi privind amnistia generală, desființarea lagărelor de muncă, eliberarea deținuților politici, restabilirea cadrului democratic de dezvoltare a țării. La București, armata a ocupat principalele instituții de stat și militare, au fost blocate și izolate obiectivele militare germane. În seara zilei de 23 august, la orele 22, a fost transmisă la radio Proclamația regelui Mihai către Țară, care anunța schimbările intervenite la nivelul conducerii politice din România, ieșirea din alianța cu Germania și alăturarea României la Coaliția Națiunile Unite. Convocat în aceeași seară de rege, ambasadorului german la București i s-a transmis propunerea ca trupele hitleriste să se retragă pașnic de pe teritoriul românesc, caz în care nu vor fi atacate.

Surprins total de evenimente, Hitler a ordonat, totuși, reprimarea insurecției române, astfel că în următoarele zile lupta armată s-a generalizat la nivelul întregii țări. Capitala a fost eliberată până la 26 august, iar la 25 octombrie 1944 erau eliberate de sub ocupația fascistă ultimele teritorii românești, orașele Carei și Satu Mare. După dezrobirea teritoriului național și anularea, practic, a deciziei arbitrare de la Viena, din august 1940, soldații români au participat alături de cei sovietici la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unor teritorii din Austria.

Din punct de vedere militar și strategic, actul României din 23 august 1944 a modificat profund balanța de forțe din sud-estul Europei, într-un moment în care nu se conturase, în mod foarte clar, înfrângerea Germaniei naziste. Apărarea germană s-a prăbușit în aripa de sud a frontului de Răsărit, realizându-se astfel cea mai mare deschidere de pe un teatru de operații militare și o uriașă translație de fronturi de pe Carpați pe Dunăre și în Peninsula Balcanică. De asemenea, gestul României a accentuat criza internă a statelor aliate Germaniei, Croația, Bulgaria, Finlanda, Ungaria și a grăbit ieșirea lor din tabăra fascistă.

Pe plan logistic, evenimentele din vara anului 1944 au lipsit Germania hitleristă de mari rezerve de materii prime, în special petrol, mai ales că, în 1944, sondele de pe Valea Prahovei, care acopereau o treime din nevoile Germaniei, se aflau încă sub control nazist, alături de cele din Ungaria, Galiția și Austria, reduse însă ca importanță. La câteva zile după declanșarea insurecției din 23 august, publicația americană „The Christian Science Monitor”, observa: „Egale în importanță cu lovitura militară dată hitleriștilor prin pierderea României sunt și pierderile suferite în domeniul economic. Acestea îi lipsesc de cea mai mare țară producătoare de cereale din Balcani. Acestea îi lipsesc, de asemenea, pe germani, de singura sursă importantă de produse petroliere naturale”.

Pincipala beneficiară a loviturii de stat a fost, sub toate aspectele, Uniunea Sovietică. În noaptea de 23 august 1944, trupele române au încetat lupta împotriva forțelor sovietice, după cum reiese și din proclamația regelui Mihai. Cu toate acestea, trupele sovietice nu au primit până la 27 august ordinul Moscovei de a nu-i mai trata pe români ca inamici. În situația creată imediat după 23 august, România a

fost ocupată militar de U.R.S.S., care a dezarmat, apoi a deportat în lagărele din Siberia aproximativ 130.000 de soldați și ofițeri români.

După 23 august 1944, majoritatea forțelor politice interne au susținut necesitatea revenirii țării la cadrul de dezvoltare democratic. Decretul nr. 1626 din 31 august 1944 a repus parțial în vigoare Constituția din 1923. Soarta României avea să fie decisă însă de înțelegerile secrete încheiate între Marile Puteri, prin care acestea își împărțeau sferele de influență în Europa. În octombrie 1944, la Moscova, premierul britanic W. Churchill abandona Europa răsăriteană Uniunii Sovietice, prin acordul de procentaj “bifat” de Stalin cu un creion albastru. România, intrată în sfera de interese a U.R.S.S., suportase cel mai cinic tratament, reflectat în procente: 90% influență sovietică, față de numai 10% influență occidentală. Comunicatele oficiale difuzate după Conferințele de la Yalta (februarie 1945) și Potsdam (iulie-august 1945), ale conducătorilor U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii, erau menite să creeze impresia că aceste puteri erau animate de dorința realizării unei păci drepte și a unei lumi bazate pe libertate și democrație.

Pentru poporul român urmau însă evoluții dramatice. Prin voința lui Stalin, prin forța Armatei Roșii și cu acordul tacit al S.U.A. și al Marii Britanii, se va instaura un regim totalitar aservit marelui imperiu de la Răsărit, care timp de o jumătate de secol va ține România departe de o evoluție firească, în acord cu valorile democrației și ale progresului istoric.

Carmen Băjenaru, Laura Elena Pandelache, Dragoș Mocanu, Costin Vrînceanu, Vasile Moga

References:

Bibliografie:

23 August 1944. Documente, vol. I-IV, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984-1985; Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic, București, 2008; Istoria politicii externe românești în date, coord. Ion Calafeteanu, Editura Enciclopedică, București, 2003; România – marele sacrificat al celui de-al doilea război mondial. Documente, vol. I, Arhivele Statului din România, București, 1994; Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, Istoria Românilor în secolul XX, 1918-1948, Paideia, București, 1999.